

RUIMTELIJKE KARAKTERISTIEK BAUDUINTERREIN

Ruimtelijke ontwikkeling

Tussen rond 1230 en 1350 was het terrein schootsveld voor de eerste stadsommuring, daarna stedelijk binnenterrein. De twee takken van de Jeker, achter de eerste muur en in het tracee van de huidige Grote Looiersstraat, met hun watermolens en de aanwezigheid in het gebied van leerlooierijen sluiten niet uit dat er enige vorm van pre-industriële activiteit is geweest. Meer nog dan in de straatwanden van de stad heeft zich op dergelijke binnenterreinen een grote dynamiek ontplooid, met de bijbehorende opeenvolging van gebouwen, en de wijziging van die gebouwen.

FABRIEK VAN VERMICELLI, MACARONIE, PATE D'ITALIE ENZ.

=: MAASTRICHT, =

FABRIEK VAN VERMICELLI. MACARONI. PATE D'ITALIE, ENZ.

BEKROOND OP DE W E BELD TENTOONSTELLING TB WBENEN

FIRMA CH⁸ FLES

MAASTRICHT.

MAASTRICHT. < 14 Eeptemter m l

1-23

AUTOVERHURING & STALHOUDERIJ

A. VAN STRAATEN

VF.RVF.RHOEK, 7, .HAASI RICHT, TELEFOON SS
AUTOMOBIELEN EN RIJTUIGEN VOOR ALLE GEUE.GENHEDEN - SPECIAAL AUTO-LIJKWAGENS

A. VAN STRAATEN

VKKVKRHOEK 7 MAASTRICHT TE

lir>

AUTOMOBIELEN VOOR ALLE UNIFORMITEITEN.

REPARATIE INRICHTING
VOOR ALLE MERKEN
AUTOMOBIELEN

AUTO-GARAGE

**A. VAN STRAATEN &
ZONEN**

MAASTRICHT. ' .

VERVERMOEK 7 -
TELEF. n° 50 -

DAAG EN NACHT
GEOPEND

VERMICELLI- EN MACARONI-PABRIJK

JOS. BAUDUIN

v/h. FIRMA CH' FLIS MAASTRICHT

.ORGEICHT IBON.

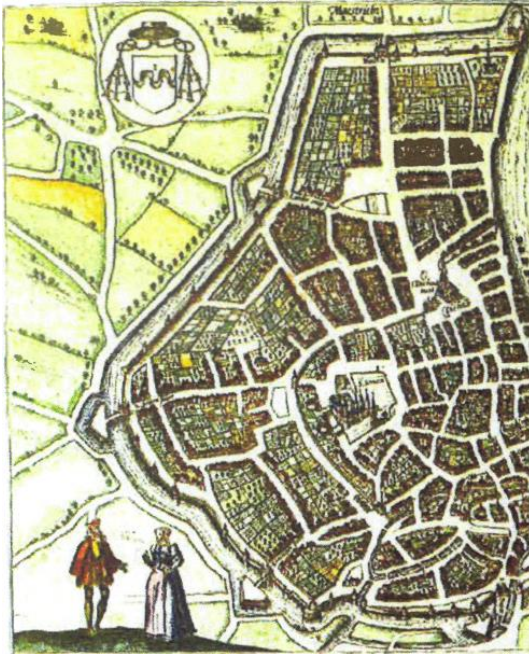
Het terrein van de vermicellifabriek, hierna steeds het Bauduin-terrein genoemd, ligt tussen twee armen van de Jeker. De ene ligt binnen de eerste stadswal, een muur in kolenzandsteen die rond 1230 is opgetrokken, de andere is overkluisd en volgt het verloop van de Grote Looiersstraat.

Een gebied met enerzijds een dwingende begrenzing (de walmuur) en anderzijds optimale mogelijkheden voor nijverheid door de aanwezigheid van water. Niet alleen voor het malen van graan en met name eikenschors ten behoeve van de leerlooiers in het gebied, maar ook voor het wassen van huiden en stoffen. Of het verven en weer wassen van leer en laken. Het is opmerkelijk dat er nooit diepgravend historisch onderzoek heeft plaatsgevonden naar de activiteiten die er in het gebied hebben plaatsgevonden, terwijl mag worden aangenomen dat die er wel waren, zeker nadat midden 14de eeuw de tweede stadsmuur werd gebouwd, waardoor grote nieuwe beschermde terreinen ontstonden die deels in beslag genomen werden door kloosters, zoals ook in de directe omgeving is te zien.

Dat het hele gebied een relatief grote welvaart kende is vertaald in de huizen die onder meer de Grote Looiersstraat afzomen. Veelal laat-middeleeuwse panden zijn verbouwd of vervangen, terwijl achterterreinen benut werden voor handel en nijverheid. Toch valt ook hier weer op dat de situatie tussen het midden van de 18de eeuw en het eerste kwart van de 19de eeuw wezenlijk gewijzigd werd. Dat had niet alleen te maken met een toegenomen welvaart in de 18de eeuw, maar ook met de toestand na de Napoleontische bezetting en de daaruit voortvloeiende opheffing en vervolgens verkoop van kerkelijk bezit.

De uitbreiding van handel en nijverheid in de loop van de 19de eeuw is verantwoordelijk voor het helemaal of gedeeltelijk bebouwen van achter- en binnenterreinen, met bovendien herhaaldelijk wisselende functies en de aanpassingen die daar bij hoorden.

Ook voor het Bauduin-terrein, dat aanvankelijk deel uitmaakte van het hoog-middeleeuwse schootsveld van de stad, gaat dat op. Los van eventuele bodemsporen die duiden op vroegere bouwactiviteiten is geen enkel gebouw of onderdeel ervan ouder dan laat-17de eeuws. Vanaf de late 18de eeuw is ook de activiteit ter plekke redelijk te volgen, hoewel slechts op hoofdlijnen. Het zou bijzonder interessant zijn een monografie te wijden aan de geschiedenis van het gebied, maar voor de gebouwen die er nu nog zijn is de relevantie niet erg hoog, m.n. omdat veel ver- of gebouwd is in de 20ste eeuw. Tegelijkertijd moet worden vastgesteld dat alle elementen die hiervoor al genoemd zijn zich hier manifesteren. Daaruit is een bijna onontwarbare kluwen aan gebouwen ontstaan die desondanks het nodige vertelt over het gebruik van het gebied sinds de vroege 19de eeuw.

16de eeuwse kaart maastricht G. Braun en F. Hogenberg

beknopte geschiedenis van het gebied

Het quasi-schiereiland, dat bij de Looierspoort in de eerste ommuring, op de kop van de Tafelstraat, in een punt uitloopt, lijkt op oude kaarten niet alleen omzoomd te zijn door de nog bestaande straten. Grote Looiersstraat, Looiersgracht en Verwerhoek, met tussen die twee laatsten de eerste ommuring uit 1230 parallel aan de Jeker, maar ook doorsneden door een verlengde Verwerhoek. Die straat heeft dan gelopen op de plaats waar nu, vanaf de poort aan de Grote Looiersstraat, het terrein betreden kan worden.

Stadsplattegronden uit de 16de tot en met de 18de eeuw zijn veelal schematisch van opzet. Pas met de eerste kadastrale kaart, uit 1827-1830, beschikken we over een exacte opmeting van de onderscheiden percelen en hun opstanden, maar net op die kaart valt op dat de huidige entree een lichte knik maakt die ontbreekt bij de andere percelen, en rechtstreeks voert richting de huidige poort aan de Verwerhoek. Dat is meteen de tweede ontsluiting van het gebied, waarbij zich dan als derde de poort voegt in het pand Looiersgracht 1. De drie huidige poorten maken allemaal deel uit van gebouwen en zijn dus oorspronkelijk geen openbare toe- of doorgangen.

ECONOMISCHE ONTWIKKELING VAN HET GEBIED

Tussen 1749, als de Franse ingenieur Larcher d'Aubancourt de stad in kaart brengt ten faveure van het vervaardigen van de Parijse maquette, en 1830, als Sotiau zijn kadasterplannen klaar heeft, is het terrein aanzienlijk dichter bebouwd geraakt. Op de laatstgenoemde tekening liggen enorme gebouwen, die deels geheel anders gesitueerd zijn dan de huidige bebouwing. Opmerkelijk is dat het terrein grotendeels in handen is van twee zonen van Jan Willem Gadiot, de in 1787 geboren Andries Adolphe en de in 1801 geboren Joseph. Beiden staan rond 1830 genoteerd als erfgenamen van de Weduwe van Jan Willem Gadiot, maar tevens als rentenier. Andries Adolphe, die met zijn Parijse vrouw in 1830 de restanten van het kasteel in Gronsveld koopt en er de eerste aanzet voor het huidige landhuisachtige kasteel bouwt, bezit ter plekke van de gebouwen rechts van de huidige entree tot het terrein een aardappelstokerij, terwijl Joseph in een enorm (samengesteld) gebouw met twee separate beuken een meekrapmolen exploiteert.

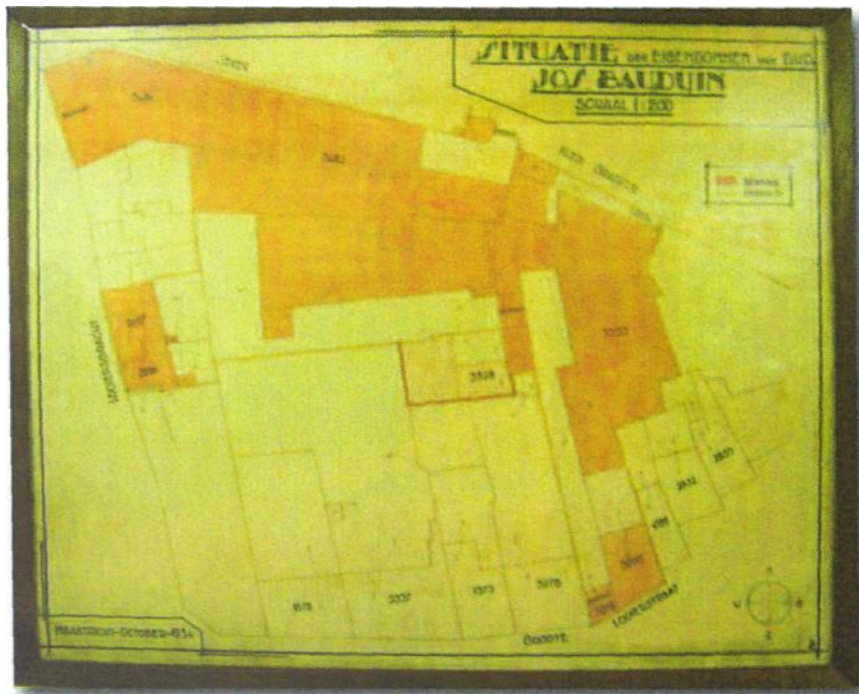
De wortels van de meekrap moesten geschild worden waarna ze gestampt of gemalen werden. Dat gebeurde op het huidige Bauduin-terrein in inmiddels op restantjes na verdwenen gebouwen. Voor ze gemalen werden moesten de wortels op eestvloeren drogen. Ook dat veronderstelde grote gebouwen

In 1853 brak Joseph de molen, die niet op waterkracht liep maar naar alle waarschijnlijkheid op paardenkracht, d.m.v. rosmolens, af en herbouwde hem. In 1866 werd de molen veranderd in een stroopfabriek. Althans volgens de auteur van Molens in Limburg, die echter geen uitsluitsel geeft over de aard en plaats van die molen of de overgang naar stroopfabricage. De vraag is dan ook waar die mogelijke nieuwe molen precies lag, zeker in het licht van het gegeven dat de aardappelstokerij van zijn broer in of kort na 1847 verkocht was. De schoorsteen uit 1857 die in feite op het terrein van de aardappelstokerij staat zal dus niet bij de nieuwe molen gehoord hebben. De andere fabrieksschoorsteen mogelijk wel, maar die is jonger dan de eventueel herbouwde molen.

Andries Adolphe heeft dus zijn aardappelstokerij, waar zetmeel geproduceerd werd, na de dood van zijn vrouw in 1847, verkocht. Charles Fles uit Breda, die in 1851 in Maastricht trouwt met een meisje uit Ravenstein, neemt waarschijnlijk in die tijd de zaak over van Gadiot. De stap van zetmeel naar deegwaren is niet bijster groot, temeer daar in de in die tijd geproduceerde macaroni aardappelzetmeel verwerkt werd. Fles, die waarschijnlijk al actief is als fabrikant van draadnagels en andere ijzerwaren, produceert dan ook macaroni en vermicelli en is daarmee de voorloper van de familie Bauduin, die de handel in 1906 overneemt en uitbouwt tot een speler van wereldformaat op het gebied van macaroni, spaghetti en vermicelli. De entrepreneur is Petrus Christianus Hubertus Bauduin, in 1836 geboren in Roermond en op het moment van aankoop van de fabriek burgemeester van Maastricht. Bauduin stopt in 1993, waarna delen van het complex in gebruik komen bij de confectiefabriek Wiener. Na het vertrek daarvan naar de voormalige Philipsfabriek krijgt het geheel zijn huidige invulling.

Bauduin is ook een investeerder, want rond 1910 koopt hij de panden en percelen achter de poort aan de Verwerhoek en verhuurt die aan stalhouderij en autoverhuur Van Straaten, de voorloper van de latere Volkswagengarage aan de Via Regia. Om Van Straaten te verzekeren van een goede start, en zichzelf wellicht van gegarandeerde huuropbrengsten, doet Bauduin Van

Straaten een vrachtwagentje cadeau. De garage, met een eigen pomp, is gebouwd niet verbonden met de ervoor gelegen vermicellifabriek. Dat verandert ook niet als Bauduin in 1934 of 1935 uit een faillissement van de aannemer Michon de aan de Looiersgracht gelegen garage met bovenwoningen koopt die Michon daar gebouwd heeft. De garage wordt samengevoegd met de garage van Van Straaten, met als verbindingsstuk de garage die Bauduin zelf heeft gerealiseerd op een perceel tussen de beide garages in. Zo ontstaat een nieuwe garage die door Van Straaten in bedrijf genomen wordt, nu met de ingang aan de Looiersgracht. De scheiding tussen vermicellifabriek en garage bestaat nog steeds.

kadastertekening 1934

De vele bouwactiviteiten op het terrein zijn slechts zeer gedeeltelijk terug te vinden in het gemeentelijke bouwarchief, en dan vaak voorzien van gebrekkige situatietekeningen. Dat betekent eens te meer dat de gebouwen vooral zelf hun verhaal zullen moeten prijsgeven. Dat is bovendien relevant omdat er weinig echt historische massa aanwezig is, en wat er is veelal onderhevig is geweest aan tal van bouwcampagnes teneinde grote ruimtes te scheppen voor fabrieksactiviteiten.